

Juridikavdelningen
Gunnel Vilén

Uppdrag 10 i regleringsbrevet

Uppdraget

I Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 883/2004 och (EG) nr 987/2009 om samordning av de sociala trygghetssystemen, som började tillämpas den 1 maj 2010, förstärks de nationella myndigheternas ansvar och skyldighet att samverka för att lösa eventuella problem som uppkommer vid tolkningen och tillämpningen av EG-förordningarna så att individer i gränssituationer inte faller mellan stolarna. Pensionsmyndigheten ska redogöra för hur myndigheten avser att utveckla formerna för samarbete och samverkan med andra länder för att möta de ökade kraven i EG-bestämmelserna.

Bakgrund

Den 1 januari 1994 trädde EES-avtalet i kraft och Sverige började tillämpa EU:s regelverk på socialförsäkringsområdet dvs. Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen och Rådets förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen.

I och med EES-avtalet intensifierades det sedan lång tid tillbaka pågående nordiska samarbetet.

Det nordiska samarbetet

Det nordiska myndighetssamarbetet på socialförsäkringsområdet består i dag av att de nordiska ländernas förbindelseorgan träffas vartannat år. Pensionsmyndigheten är av socialdepartementet utsedd till förbindelseorgan på pensionsområdet.

Mellan dessa möten träffas fyra arbetsgrupper som vardera har olika inriktningar. Två av dessa grupper arbetar med frågor som ligger under Pensionsmyndighetens ansvarsområde, nämligen pensionsarbetsgruppen och familjeförmånsgruppen.

I pensionsarbetsgruppens arbete har handläggare från Försäkringskassans pensionsavdelning tidigare alltid deltagit. På dessa möten har såväl enskilda ärenden som administrativa frågor och problem diskuterats.

Med hänsyn till Pensionsmyndighetens uppdrag och ansvarsområde är det viktigt att myndigheten bidrar i det fortsatta samarbetet.

För att belysa vikten av det nordiska samarbetet kan nämnas att det idag finns ca 56 800 löpande ärenden. Dessa ärenden innebär inte något merarbete för handläggarna utan ingår i den maskinella levnadsintygsrutin som finns mellan Sverige-Finland, Sverige-Norge och Sverige Danmark. Rutinen innebär besparingar för inblandade myndigheter genom att länderna dels slipper skicka ut levnadsintyg till pensionstagare

bosatta i det andra landet dels att pensionerna kan stoppas så gott som omedelbart vid dödsfall men även att pensionerna vid ändrat civilstånd kan räknas om. Rutinen innebär samtidigt en service för pensionstagaren som slipper uppsöka en av betalande myndighet godkänd annan myndighet för att få intygat att han/hon lever.

Nyttillkomna pensionsärenden beräknas att under de närmaste åren öka dramatiskt till följd av de stora årskullarna födda på 1940-talet som nu börjar gå i pension.

Familjeförmåner är förmåner som handläggs på Försäkringskassan medan den särskilda familjeförmånen efterlevandestöd handläggs av Pensionsmyndigheten. Det är därför viktigt att Pensionsmyndigheten är representerad även i familjeförmånsgruppens möten för att samarbetet mellan länderna ska kunna fortsätta som tidigare.

Arbetsgrupperna träffas vid behov. Pensionsarbetsgruppen träffas ett par tre gånger per år. Vid dessa möten informeras om ny lagstiftning i respektive nordiskt land och såväl principiella frågor som enskilda ärenden diskuteras.

Varken förbindelseorganen eller arbetsgrupperna under förbindelseorganen har mandat att göra gemensamma tolkningar av bestämmelserna i förordningarna. Däremot kan arbetsgruppsmötena resultera i konstateranden om att länderna faktiskt gör olika tolkningar av en bestämmelse. Vid dessa möten är det också möjligt för länderna att komma överens om administrativa rutiner som kan främja samarbetet och underlätta för de försäkrade.

Samarbetet är därför viktigt för att sprida kunskap om skillnaderna i de olika ländernas lagstiftning och för möjligheterna att undanröja eventuella gränshinder som kan finnas mellan länderna och som kan innebära negativa konsekvenser för de nordiska medborgare som rör sig över nationsgränserna.

Till arbetsgruppernas uppgift hör att avrapportera till förbindelseorgansmötena vad man har diskuterat och eventuellt kommit fram till vid de möten som ägt rum mellan förbindelseorgansmötena.

Utöver dessa arbetsgruppsmöten har det förekommit regelbundna träffar bilateralt mellan Försäkringskassan och de finska pensionsinstitutionerna Folkpensionsanstalten och Pensionsskyddscentralen. De flesta pensionsärendena finns mellan Finland och Sverige (ca 40 000) på grund av den stora arbetskraftsinvandringen till Sverige från Finland på 1950-60-talen. Ett svensk-finskt pensionsgruppsmöte är planerat till den 30 september 2010 i Stockholm. Från svensk sida kommer fortsättningsvis delta representanter från såväl Pensionsmyndigheten som Försäkringskassan. Anledningen till att Försäkringskassan deltar i såväl de nordiska pensionsarbetsgruppsmötena som i de bilaterala mötena är att förmånen sjukersättning vid tillämpning av EU-förordningarna är en förmån vid invaliditet. Det betyder att i viss mån samma regler gäller för denna förmån som för ålderspension och efterlevandepension.

Vid de två senaste pensionsarbetsgruppsmötena i Stockholm i mars 2009 och i Oslo i februari 2010 har de nya förordningarna, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 987/2009 om samordning av de sociala trygghetssystemen diskuterats.

Eftersom förordning 883/2004 ska tillämpas på EU-medborgare gäller inte bestämmelserna i denna förordning i ärenden som avser medborgare från Norge eller Island. I stället ska förordning 1408/71 fortsätta att tillämpas i ärenden som avser medborgare från något av dessa två länder till dess att EES-avtalet har omförhandlats. Diskussionen i arbetsgrupperna har då framförallt gällt frågan hur de administrativa problem som finns inom Norden ska lösas med tanke på att olika förordningar ska tillämpas beroende på om ett ärende avser Danmark, Finland och Sverige eller Norge och Island.

Samarbete med övriga länder

Beträffande andra länder än de nordiska har det hittills framförallt förekommit ett regelbundet samarbete mellan Sverige och de tyska pensionsinstitutionerna. Detta samarbete har tagit sig uttryck i förbindelseorgansmöten vartannat eller vart tredje år. Även på dessa möten har såväl enskilda ärenden som mer praktiska problem tagits upp på dagordningen.

Sverige har en maskinell levnadsintygsrutin även med Tyskland. Rutinen innebär precis som med de nordiska länderna besparingar för inblandade myndigheter och samtidigt en service för pensionstagaren som slipper uppsöka en av betalande myndighet godkänd annan myndighet för att få intygat att han/hon lever.

I dag betalar Pensionsmyndigheten ut pensioner till ca 15 000 personer bosatta i Tyskland.

Nytt regelverk

Förordningarna 1408/71 och 574/72 har från och med den 1 maj 2010 till stor del ersatts av ny EU-lagstiftning, förordningarna 883/2004 och 987/2009.

Eftersom de nya förordningarna enbart omfattar medborgare inom EU ska handläggarna på Pensionsmyndigheten fortsätta att tillämpa reglerna i förordningarna 1408/71 och 574/72 på medborgare från Island och Norge. Det innebär att handläggningen av pensionsärenden blir extra komplicerad när en medborgare har varit försäkrad i t.ex. Sverige, Finland och Norge. Då ska den svenska och finska handläggaren tillämpa bestämmelserna i förordningarna 883/2004 och 987/2009 om ärendet avser en EU-medborgare och den norska handläggaren ska tillämpa bestämmelserna i förordningarna 1408/71 och 574/72. Avser ärendet en icke EU-medborgare ska handläggarna i stället tillämpa förordningarna 1408/71 och 574/72. Eftersom reglerna i tillämpningsförordningarna 574/72 och 987/2009 skiljer sig åt är det viktigt att komma överens mellan länderna hur man praktiskt ska gå tillväga när man har att tillämpa olika regelverk på samma ärenden. Det i sin tur kräver ett utökat samarbete framförallt med de länder som Sverige har störst utbyte på pensionsområdet med.

Den nya EU-lagstiftningen ställer högre krav på myndigheternas kompetens och samordning såväl nationellt som internationellt. Inte minst viktigt kommer samarbetet mellan Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan bli med hänsyn särskilt till tillämpningen av lagvalsregler och de i viss mån gemensamma reglerna på pensions- och sjukersättningsområdet.

Enligt ingressen till förordning 987/2009, den s.k. tillämpningsförordningen, är det en viktig förutsättning för att de personer som omfattas av förordning 883/2004 så snabbt som möjligt och på bästa villkor ska kunna utnyttja sina rättigheter, att ett effektivare och närmare samarbete organiseras mellan socialförsäkringsinstitutionerna. Detta gäller inte minst samarbetet mellan institutionerna inom det egna landet. Ett ytterligare sådant område är familjeförmånerna där Försäkringskassan är behörig institution med undantag för efterlevandestödet som administreras av Pensionsmyndigheten. Här har de två myndigheterna kommit överens om rutiner som är avsedda att förenkla och snabba på hanteringen för den försäkrade.

I artikel 197 i Lissabonfördraget betonas vikten av att medlemsstaternas anstränger sig att förbättra sin administrativa förmåga.

För att Pensionsmyndigheten ska kunna uppfylla sin skyldighet gentemot medborgarna krävs att vårt arbete sker på ett tydligt, korrekt och effektivt sätt. Inte minst är tillgängligheten av största vikt.

För att öka tillgängligheten för såväl myndigheterna som medborgarna har ett s.k. Master Directory upprättats. I detta elektroniska adressregister på unionens hemsida kan myndigheter och medborgare hitta adresser till kontaktorganen inom Unionen.

Enligt artikel 2 i förordning 987/2009 ska utbyte av information mellan medlemsstaternas myndigheter och institutioner och personer grundas på principerna för offentliga tjänster, effektivitet, aktivt stöd, snabbt tillhandahållande och tillgänglighet.

Institutionerna ska vidare utan dröjsmål tillhandahålla eller utbyta alla uppgifter som behövs för att kunna bevilja korrekta förmåner. Dessa uppgifter överlämnas direkt mellan institutionerna eller indirekt via förbindelseorganen. Detta stämmer väl överens med det pågående arbetet med maskinella levnadsintygstrutiner. Pensionsmyndigheten utreder för närvarande möjligheten att införa en maskinell levnadsintygstrutin med Storbritannien.

Enligt artikel 4 samma förordning ska information mellan institutionerna ske på elektronisk väg. Detta ska ske fullt ut från och med den 1 maj 2012. Hur långt detta arbete har fortskridit har Pensionsmyndigheten redovisat i en med Försäkringskassan gemensam delrapport i april i år.

Det framtida samarbetet mellan Pensionsmyndigheten och olika pensionsinstitutioner inom EU

Att undanröja gränshinder där det har varit aktuellt har sedan lång tid tillbaka varit ett prioriterat område inom det nordiska samarbetet. Gränshinder har dock inte specifikt förekommit på de områden som rör Pensionsmyndighetens ansvar utan mer på områden som avser sjukvård, rehabilitering och sjukersättning.

2010-05-24

5 (5)
Dok.bet. PID102716
Version 1.0
Dnr/ref. VER 2010-203

Det samarbete som hittills har bedrivits mellan Försäkringskassan och olika institutioner inom EU kommer Pensionsmyndigheten fortsättningsvis att delta i. I takt med att myndighetens ledning diskuterar och beslutar om den strategiska inriktningen på det internationella samarbetet, avser myndigheten att återkomma angående arbetet med att utveckla och förbättra de samarbetsformer som redan finns idag.

Detta beslut har fattats av generaldirektören Katrin Westling Palm efter föredragning av juristen Gunnel Vilén. I den slutliga handläggningen har även chefsjuristen Thomas Norling deltagit.

Katrin Westling Palm

Gunnel Vilén